

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

На правах рукопису

БІЛІЧАК ОКСАНА ІГОРІВНА

УДК 821.161.2 – 1.09 Плужник

ПОЕТИКА ЛІРИКИ ЄВГЕНА ПЛУЖНИКА

10.01.01 – українська література

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі журналістики факультету філології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філологічних наук, доцент
Бикова Тетяна Валеріївна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова,
професор кафедри української літератури

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Турган Ольга Дмитрівна,
Запорізький державний медичний
університет, завідувач кафедри
культурології та українознавства

кандидат філологічних наук
Шевель Наталія Олександрівна,
Національний медичний університет
імені О. О. Богомольця,
доцент кафедри україністики

Захист відбудеться «28» лютого 2020 року о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.22 Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01054, м. Київ, вул. Тургенєвська, 8/14.

Із дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розіслано «27» січня 2020 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. Д. Осьмак

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У сучасному літературознавстві період розвитку української літератури 20 – 30-х років ХХ ст. означувався різними поняттями: «Розстріляне Відродження», «романтика вітаїзму», «необароко» «неохатянство», «червоний Ренесанс», «реалізм» та ін. Однак, незважаючи на термінологічні розбіжності, він був одним із найяскравіших і виявив себе у широкому спектрі естетичних систем, художніх моделей світу, високому рівні осягнення життєвих реалій, розмаїтті стильових напрямів.

Євген Павлович Плужник (1898 – 1936) є визначним представником українського письменства 20 – 30-х рр. ХХ ст., яке у своїй «блакитній» мрії зуміло відкрити нові горизонти художньої літератури, розширити можливості як проблемно-тематичні, так і художні. Творчість письменників того часу, як «фанатиків-мрійників» М. Хвильового, Ю. Яновського, М. Куліша, О. Довженка, так і «інтелектуалів-скептиків» В. Підмогильного, Т. Осьмачки, Є. Плужника, В. Домонтовича, або ж «поміrkованих» М. Зерова, П. Филиповича, М. Драй-Хмари, В. Свідзінського неоднозначно сприймалась як критиками, так і пересічними читачами. Не занадто заідеологізовані, вони вражали глибиною власного авторського «я», яке за внутрішнім наповненням контрастувало із масовими радянськими настроями і гаслами, творили нову літературу і водночас свідомо шукали катарсис тодішньої епохи.

Літературно-мистецьку генерацію, до якої належав і Є. Плужник, репресував більшовицький режим. Інтелігенція ренесансного періоду, незважаючи на тиск та заборони, розбудовувала національну культуру, спромігшись на небувалий розквіт жанрово-стильових структур літератури, розкривши кращі риси національної ментальності. За це десятиліття (1921 – 1931) українська культура спромоглася компенсувати трьохсотрічне відставання й навіть переважити на терені вітчизни впливи інших культур, російської зокрема. Трагічна доля митців цього періоду демонструє всю силу українського духу, його творчий потенціал, необхідність розвитку власним шляхом відпорності на впливи інших культур.

Актуальність дослідження визначається важливістю вивчення художнього світу поезії Є. Плужника на сучасному етапі розвитку української науки і культури. Необхідність розгляду цього питання на часі, оскільки нині важливо по-новому прочитати поетичну спадщину Є. Плужника, глибоко осягнути художнє функціонування образу, слова, звуку його «ліричного матеріка».

Є. Плужник займав помітне місце в українському письменстві 20–30-х рр. ХХ ст. У художньому доробку митця – збірки поезій «Дні» (1926), «Рання осінь» (1927), «Рівновага» (1933, опублікована 1945 р. В. Державиним уже після смерті автора), роман «Недуга» (1928), п'єси «Професор Сухораб» (1928), «У дворі на передмісті» (1929). Письменник займався також перекладацькою діяльністю (проза М. Гоголя, А. Чехова, М. Горького, А. Шолохова) й упорядкуванням та редагуванням збірників антологічного характеру. Значний внесок поета і в українську лексикографію: у співавторстві з В. Підмогильним Є. Плужник уклав словник «Фразеологія ділової мови» (1927).

Творчість Є. Плужника активно привертає увагу вчених-філологів, філософів та істориків. Хоча різні аспекти творчості митця ставали об'єктами наукових пошуків і розвідок, існує проблема визначення місця Плужникової поезії в полі різних мистецьких напрямів. Зокрема, В. Державин, Яр Славутич вважали Є. Плужника майстром імпресіоністичної поезії. Л. Новиченко трактував стиль митця як романтичний, Ю. Ковалів – неореалістичний, а М. Моклиця вбачає багато спільних рис поезики Є. Плужника із київськими неокласиками та російськими акмеїстами. Ж. Ящук охарактеризувала особливості екзистенціальної художності поета. Лірику Є. Плужника як художньо-філософський феномен дослідила Г. Токмань. Серед новочасних наукових пошуків – дисертаційні праці і розвідки О. Бодасюк, О. Гальчук, В. Гончарук, Л. Дружинович, С. Жигун, Г. Калантаєвської, М. Кодака, В. Погребенника, А. Печарського, О. Сирадоевої, К. Суховеєнко, М. Ткачука, О. Яценко та ін., які або подавали узагальнену характеристику творчості поета, або вивчали вузькі аспекти: проблемні образно-сміслові координати концепту «земля», особливості суб'єктно-об'єктних відношень у ліриці, характеристику ліричного героя у наратологічній площині, філософські інтенції творчості тощо. Тому, незважаючи на значну кількість досліджень творчої спадщини Є. Плужника, актуальним видається розкриття образної специфіки поезії митця через глибинне осягнення художнього дискурсу, що потребує ретельної, подекуди майже статистичної, текстуальної, інтерпретаційної роботи з творами поета, а також характеристики генезисно-типологічної структури інтертекстуальності поезії, кольорової символіки, часопросторової організації поетичного світу Є. Плужника тощо.

Врахування цих реалій у процесі вивчення Плужниківського тексту дозволить атрибутувати конкретним художнім матеріалом модерністський характер його творчості, а також включити у літературознавчий аналіз художній матеріал, який залишився поза увагою інших науковців.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Проблематика дисертації відповідає науковим програмам і навчальним планам кафедри журналістики факультету філології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», зокрема її комплексній науково-дослідній темі «Актуальні проблеми сучасного літературознавства, українська література в європейському контексті, розвиток західноукраїнського літературного процесу кінця ХІХ – початку ХХ століття: художні традиції і тенденції» (номер державної реєстрації 0106U002244). Тему дисертації затверджено Науковою радою Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України (протокол № 2 від 04. 12. 2015).

Мета роботи передбачає вивчення поетологічних характеристик і параметрів художнього світу поезії Є. Плужника на матеріалі ранніх віршів, збірок «Дні», «Рання осінь» та «Рівновага», обґрунтування модерністських тенденцій у поетичних творах митця до засобів художньої мови.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- переосмислити концепти літературознавчих студій ХХ ст., присвячених аналізу поезії Є. Плужника;
- означити джерела поетичної образності митця та генезисно-типологічну структуру інтертекстуальності його поезії;
- проаналізувати типологічні особливості образного світу лірики митця та з'ясувати стильову специфіку в контексті модерних аспірацій;
- розкрити особливості кольорової символіки у поетичному тексті та дослідити часопросторову організацію поетичного світу Є. Плужника;
- виявити особливості індивідуально-авторського сприйняття дійсності Є. Плужника, палітру емоцій ліричного героя;
- на основі реалізації попередніх завдань з'ясувати її роль і естетичне значення поезії Є. Плужника в історії української літератури.

Об'єктом дослідження є поетична творчість Є. Плужника (ранні вірші, збірки поезій «Дні», «Рання осінь» та «Рівновага»).

Предмет дослідження – художньо-естетичні параметри поезики лірики Є. Плужника, стильова специфіка індивідуальної манери митця.

Теоретико-методологічну базу роботи становлять праці українських і зарубіжних науковців у галузях філології (літературознавство, фольклористика), а також філософії, зокрема авторства М. Бахтіна, О. Білецького, О. Бодасюк, О. Гальчук, Р. Гром'яка, Т. Гундорової, Е. Гуссерля, В. Державина, І. Дзюби, І. Денисюка, В. Дончика, Н. Зборовської, М. Зерова, М. Жулинського, М. Ільницького, А. Камю, Г. Ключека, Ю. Коваліва, М. Кодака, Ю. Лавріненка, Ю. Лотмана, М. Моклиці, В. Моренця, М. Наєнка, Д. Наливайка, М. Неврлого, Ф. Ніцше, В. Погребенника, Я. Поліщука, О. Потебні, Ж.-П. Сартра, Л. Скирди, М. Ткачука, Г. Токмань, О. Турган, І. Франка, З. Фрейда, Л. Череватенка, Д. Чижевського, К. Ясперса, Ж. Яшук та інших дослідників.

Для реалізації поставлених мети й завдань було застосовано комплекс як загальнонаукових (методи добору та систематизації матеріалу; методи спостереження, аналізу, синтезу; описовий метод), так і спеціальних літературознавчих **методів дослідження**: елементів біографічного, культурно-історичного, порівняльно-історичного, типологічного, системного, герменевтичного, інтертекстуального.

Основу комплексного підходу до характеристики цілісного уявлення про поезику лірики Є. Плужника складають принципи герменевтичного методу. Культурно-історичний метод застосовано з метою аналізу творчості поета в контексті літературного процесу 20–30-х рр. ХХ ст. Системний метод використано у висвітленні стильових особливостей і жанрової специфіки лірики. Порівняльно-історичний та типологічний методи були продуктивними при проведенні паралелей між поезією Є. Плужника та інших українських поетів. Біографічний метод допоміг у дослідженні історії розвитку творчості індивідуальності поета, його світоглядної парадигми, закономірностей вибору мотивів та образів. Метод дослідження тексту як знакової системи, інтертекстуальність, дав можливість розглянути поетичний доробок

письменника з позиції текстуальних зв'язків із сучасними авторами та його попередниками в українській та світовій літературі.

Поєднання цих літературознавчих методів сприяє різнобічному поглибленому вивченню поетологічних рис лірики Є. Плужника і є необхідною умовою для об'єктивних висновків.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим комплексним аналітико-синтетичним дослідженням поезики лірики Є. Плужника, в якому на продуктивній методологічній основі здійснено системну інтерпретацію стильових модерних тенденцій (експресіоністичних, неоромантичних, символістських, екзистенціальних тощо); поетологічно охарактеризовано дискурс Є. Плужника; осмислено основні концепти літературознавчих студій ХХ ст.; охарактеризовано основні інтертекстуальні стратегії поетичного набутку митця; розкрито особливості його образно-сислового відображення дійсності поетом у взаємозв'язку з акцентами кольорового діапазону лірики; засобами художньої словесності досліджено особливості його поетичного мислення.

Теоретичне значення дослідження полягає у висвітленні поезики лірики Є. Плужника (інтертекстуальності, внутрішньої гармонізації творів, асоціативності, часопросторової організації тексту тощо) є значним внеском у вивчення аксіологічних аспектів літературного процесу 20 – 30-х рр. ХХ ст., розкриває іманентні особливості розвитку поетичного руху.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що матеріали й висновки дослідження придатні для використання при викладанні університетських курсів історії літератури ХХ ст., спецкурсів і спецсемінарів за творчістю митців Розстріляного Відродження, а також при укладанні навчальних посібників та навчально-методичних рекомендацій, при написанні бакалаврських і магістерських робіт, а також в едиційній практиці.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, зміст структурних частин дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри журналістики факультету філології ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», висвітлені у статтях і наукових доповідях на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях: «Комунікативний дискурс: Наукова рецепція і стратегії дослідження» (Київ, 2016); «The Eleventh European Conference on Languages, Literature and Linguistics» (Austria, 2016); «The Fourteenth European Conference on Languages, Literature and Linguistics» (Austria, 2017); «Мова та культура: сучасні аспекти співвідношення» (Київ, 2017); «Актуальні питання розвитку філологічних наук у ХХІ столітті» (Одеса, 2019).

Публікації. За темою дослідження опубліковано 11 наукових статей, із них 4 – фахові видання України, 1 – закордонне, 6 додаткових публікацій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів (із відповідними підрозділами), висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (160 позицій). Загальний обсяг дисертації – 200 сторінок, із них – 185 основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** проаналізовано стан вивчення проблеми, обґрунтовано актуальність теми та сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт і предмет дослідження, окреслено його теоретико-методологічну базу, розкрито наукову новизну, практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про апробацію та авторські публікації та подано інформацію щодо структури та обсягу дисертації.

У першому розділі **«Поезія Євгена Плужника: контексти модерного дискурсу і літературознавчих осмислень»** зосереджено увагу на джерелознавчій базі дослідження, охарактеризовано інтертекстуальні зв'язки поезії, традиційні і новаторські риси творчості; художньо декодовано особливості образного світу поетичного доробку митця.

У підрозділі 1.1. **«Джерелознавча база дослідження творчості Є. Плужника»** осмислено наукові результати літературознавчих студій розроблено класифікацію теоретичних та художніх джерел дослідження за хронологічним принципом, виділено етапи вивчення творчості Є. Плужника-лірика.

Перший етап осягнення самотності митця склали літературно-критичні розвідки 10 – 30-х рр. ХХ ст. Ф. Якубовського, Ю. Меженка, О. Дорошкевича, Б. Коваленка, Ю. Савченка, М. Рильського, В. Коряка, А. Шамрая та ін. Вони ввели творчість Є. Плужника у сучасний йому контекст, розкрили особливості художнього письма лірика і водночас підкреслили: поет завжди творив власну, незаангажовану більшовицькими ідеалами і гаслами поезію, адже саме за це йому більш за все «закидали» негацію всі тодішні «поціновувачі» красного слова.

Другий етап становлять історико-літературні статті 50 – 70-х рр. ХХ ст. еміграційних і радянських науковців В. Державина, Ю. Лавріненка, Яра Славутича, Б. Антоненка-Давидовича, Л. Новиченка, Р. Братуня, Л. Череватенка. Їх наукові здобутки не охоплювали всю феноменальність творчості поета, були дещо фрагментарними, проте цінні спробами системного аналізу формальних і змістових чинників поезії митця. Радянські літературознавці у період «хрущовської відлиги» надавали характеристику творчості Є. Плужника по-філософськи делікатно, були політично коректними у висловлюваннях, без надмірного захоплення модерними тенденціями, без згадок про імпресіонізм, неоромантизм чи експресіонізм поета. Тому здебільшого дослідники окреслювали загальні риси творчості поета, деякою мірою наголошуючи на філософських чи особистісних інтенціях.

Третій етап досліджень – 70 – поч. 90-их рр. ХХ ст. прикметний активним зверненням літературознавців до вивчення поезії митця (праці В. Базилевського, М. Жулинського, В. Неборака, Л. Скирди, Л. Череватенка, Ж. Ящук). Історико-літературні студії цього часу вартісні, окрім адекватної характеристики життєвого і творчого шляху митця, поглибленим аналізом поетичної системи Є. Плужника: згадані дослідники визначили коло мотивів, охарактеризували образну природу, жанрову специфіку поезій і збірок, стильовий синтез поета.

Четвертий етап прикметний розбудовою теоретико- й історико-літературного масиву літературознавчих досліджень творчості Є. Плужника (розвідки кінця 90-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст. В. Абліцова, В. Борового, В. Квітки, Ю. Ковалева, М. Кодака, С. Луцій, М. Моклиці, В. Погребенника, Т. Солодовник, М. Ткачука, Г. Токмань, І. Хоцянівської та ін.). Більш ґрунтовні їх дослідження предметно висвітлили риси філософізму у творчості поета, лейтмотиви лірики, Плужниківських кольорообразів, стильових особливостей його поетичного світу, що дало змогу вирізнити складники стилю поета (неоромантичний, імпресіоністичний, експресіоністичний та екзистенційний), дослідити особливості поетичного мислення поета через характеристику образу ліричного героя, суб'єктно-об'єктної сфери лірики митця тощо.

Аналіз еволюції літературно-критичних та власне літературознавчих суджень показав актуальність вивчення лірики Є. Плужника. Водночас ще не досліджено повною мірою образну специфіку лірики митця, вивчення поетологічних характеристик багатого художнього світу поезії Є. Плужника.

У підрозділі 1.2. **«Інтертекстуальність поетичного доробку: традиції і новаторство»** на формальному та змістовому рівнях простежено основні інтертекстуальні зв'язки поезії митця. Доведено, що різноманітні форми інтертексту виявляють функціональну залежність від мети і завдань текстуалізації (ілюстративність, контрастність, підсилення думки, відмежоване спостереження, акумуляція тощо).

Найпоширенішою формою прояву інтертекстуальності у ліриці Є. Плужника є цитування у прямій чи непрякій формах, літературні цитації і мотиви з творів Г. Сковороди, Т. Шевченка, П. Тичини, інкорпоровані назви літературних творів О. Уальда, Т. Шевченка, В. Винниченка, М. Бажана та ін. Інтертекстуальність простежується, зокрема у паралелях з античними, середньовічними текстами; у поезії Є. Плужника культивується «есхілівська форма активного мовчання», імена героїв літературних творів (Дон Кіхота, Лаури), – таким чином відбувається перегук літературних епох і постатей.

Активне функціонування «чужого слова» у ліриці Є. Плужника зафіксоване у формі численних ремінісценцій із світової та української поезій. Активно вживаються фольклорні, міфологічні, мистецькі, філософські ремінісценції, що мають характер своєрідного відштовхування від еталонного зразка заради досягнення нового художнього результату. Наприклад, у збірці «Рівновага» поет активно вдається до засобу мистецьких ремінісценцій, називаючи імена композиторів-класиків О. Скрибіна, Ф. Ліста, Л. ван Бетховена, німецького історика малярства Р. Мутера, французького живописця Поля Гогена. Вони свідчать про обізнаність митця зі здобутками світових майстрів музики та малярства, мають і філософське наповнення та характеризують лірику митця як багату духовними контактами.

Гармонійно вплелись у віршовані рядки Є. Плужника алюзія зі світовою культурою, іншомовні елементи, що сприяють додатковому філософському навантаженню поезії. Найпоширеніші серед них – біблійні (згадка про Голгофу), християнські образи збірки «Дні». Змістове навантаження таких

поезій скориговано біблійним мотивом, зумовило нову модифікацію строфи, увиразнило її настроєвість.

Серед іншомовних елементів поетичного мовлення надibuємо французькі лексеми, латинські афористичні вислови тощо. Це свідчить про природне й гармонійне, інтелектуальне індивідуально-авторське звучання лірики митця, а введення іншомовних слів відбиває діалогічне спілкування культур.

У підрозділі 1.3. **«Художнє моделювання образного світу у поетичному доробку митця»** розкривається багатокомпонентність та символічність особливостей образного світу поезії Є. Плужника. Особливу увагу приділено образам-домінантам лірики, що стали свідченням переосмислення подій, філософських проєкцій та відображенням внутрішнього «я» автора.

У роботі визначено, що основні образи-домінанти сконцентровано навколо найпоширеніших образних пластів, що конденсують філософські сенси і настрої митця: життя – смерть, низ – верх, серце – розум. Так, навколо понятійної домінанти «життя» в Є. Плужника об'єднуються різнотипні філософські образи: «сховано в моїм насінні життя нове», «бачив життя до останнього дна», «це ж безум – жити навмання!», «в розлогах світових ланів / Почне життя своє минуле жати!» тощо, які сформовані в результаті філософського поцінування пережитого, досвіду. Смерть є одним із ключових понять семантеми лірики, вона окреслює опорні моменти поетичного світопізнання і самопізнання та за значеннєвим наповненням є багатоступеневою. Для поета смерть – національна катастрофа, що підкреслено вживанням семантично насичених образів-символів «куля», «приклад», «розстріл». Цю філософську категорію Є. Плужник оцінює із загальнолюдської позиції. Домінанта «смерть» конденсує в собі значення: – до-смерть (стан до смерті); – поетичний образ «напівмерлі квіти», що розширюється до образу «смертний холод», смислове наповнення якого значно глибше (ознака кінця людського існування); – смерть як перехідний стан тощо.

Глибинний філософський підтекст поезії Є. Плужника пов'язаний із образами-домінантами душі, серця, часу, днів, осені. Так, для Є. Плужника душа – самостійна як авторський двійник, і разом з тим є прикладом поєднання суб'єктивного «я» і духовних первнів.

Плужниківський образ серця не маркований романтичною суб'єктивною емоційною модальністю. Адже домінанта «серце» конденсує в собі сенсожиттєві стани в їх розвитку: «стиснути серце мусив», «мрії від серця відтяв» тощо. Таке значеннєве наповнення образу, окрім емоційного навантаження, свідчить про зростаючу градацію внутрішньої напруги митця. Звернення до образів-домінант дає змогу заглиблення читача у підтекст поезії, осмислення змісту твору з різних кутів зору, що формує уявлення про поета як про митця із глибоко закоріненою у філософії свідомістю.

У другому розділі **«Естетична природа поетичного мислення Є. Плужника»** охарактеризовано основні прийоми метафоризації, що опосередкували екстраполяцію авторського світогляду у поетичну творчість; розкрито символіку поширених у Є. Плужника кольорів. Осібну увагу приділено проблемам часовопросторової організації поетичного тексту.

У підрозділі 2.1. «**Репрезентація авторської свідомості у поетичній творчості: прийоми метафоризації**» осмислено особливості художнього моделювання дійсності за допомогою метафоризації, що дозволило досягнути поетичний підтекст поезії Є. Плужника крізь самоусвідомлення письменницького «я».

Типологічними рисами метафоризації Є. Плужника є надзвичайна місткість образу (збірка «Дні», де, наприклад, метафора «високо серед землі, кров'ю наповнене вщертъ» передає змістовну багатоплановість зображуваного). Констатуємо синкретизм метафоричних картин: метафори складні, ознаки досить віддалені (звук, зображення, колір, рух), завдяки чому малюнок увиразнюється, поглиблюється його емоційна наповненість. Митець зумів синтезувати в одному образі шум беріз, гул грому, зигзаги блискавиць. Як наслідок – реальність зображуваного інтенсифікується звучанням: шелестінням, глухим гуркотом, дзвоном (збірка «Рання осінь»). Відбувається унаочнення образного контексту лірики: у «Днях» візуальні картини концентрують увагу на персоніфікованих смислово-емоційних поетичних формулах «туман пливе, бреде...», що як деталь зовнішнього світу виявляє внутрішню напругу («з надією та болем»).

Властива Є. Плужнику-лірику сугестивність: у поезіях «Днів» наявне нехтування логічних «розумових» образів, натомість є прагнення навіяти читачеві власний стан самотності і втоми (при цьому внутрішня сугестивність метафори митця кристалізує характер образного мислення). Поет виступає у тексті творцем метафор, він трансформує вираження, непридатне для буквальної інтерпретації, і знаходить словесні формулювання, надзвичайно значущі з точки зору нової інтенції. Відомі ж, широковживані слова, поняття й образи перетворюються, наповнюються новим змістом.

У підрозділі 2.2. «**Кольористика Плужникової поезії**» схарактеризовано кольористичну символіку поезії Є. Плужника у площині використання кожного кольору, його зв'язку із певним колом семантичних утворень і виконанням важливих ідейно-естетичних функцій.

Найпоширеніші кольори у поезії – чорний та білий, а також їх кольорова інтерпретація поглиблення одного кольору іншим. Тьмяні, сірі, часто невиразні фарби є для Є. Плужника поетичним означенням сутності ліричного наратора: у кожній філософській поезії відбувається боротьба світла і темряви в душі ліричного героя («Дні», «Рання осінь»). Оскільки власне внутрішнє «я» митця сповнене вразливості, тривожності, невпевненості, воно пов'язується із сірістю, що до певної міри є межовим кольором, є гранню переходу від білого до чорного, від дня до ночі.

Емоційною насиченістю вирізняються серед палітри митця синій та блакитний кольори. Синій у митця асоціюється із широтою життя, оптимістичною настроєвістю «Ах, флейти голос над рікою – / Цей синій день, і даль, і ти!» («Рівновага»); а блакитний колір – із легкістю, життєствердністю і водночас всеохопністю і незнищенністю: «Блакитний безум! Море підо мною / І небеса – куди не подивись!» («Дні»). Відтінком руйнування, смерті позначено червоний колір, у Є. Плужника поєднаний із образом крові: «серед кривавих

піль» («Дні»), «пливуть в кривавім тумані» («Рання осінь»), асоціюється з руйнуванням життя, тож і маркується негативно. Наповнений життєвою енергією, жовтий колір в поезії Є. Плужника втрачає свою наснагу, вистигає в «шепоті жовклої трави» («Дні»). Переосмисливши цей образ, митець створює песимістично забарвлені картини: «сторінки давним-давно пожовтілі!» («Рівновага»), «пожовклі клавіші» («Рання осінь») тощо. Варіативність кольористики підкреслює глибину поетичного мислення і відчуття Є. Плужника. Барви та їх відтінки відповідають емоційному стану митця у момент написання твору, характеризують вразливість поетичної душі.

У підрозділі 2.3. «**Часопросторова організація поетичного світу Є. Плужника**» охарактеризовано часопросторову організацію поетичного тексту з елементами філософського бачення й осмислення категорій часу та простору.

Так, час у поетичному мисленні Є. Плужника виступає у двох іпостасях – як історичний, так і особистісний. Історичний час для нього набуває ознак катастрофізму, він страшний і жорстокий. Семантично його наповнюють поняття хвилини, вечора, ранку, доби, днів. Зокрема, смислове навантаження «дні» наповнене філософським звучанням: вони залишають по собі «скривавлені сліди», хоча й «довершені, немов рядки сонета». Суперечливість у трактуванні образу свідчить про полісмиловий характер: для Є. Плужника «дні» – це матеріал людського життя. Поезії зі збірки «Дні» ілюструють екзистенційне наповнення образу «днів», вони є немов сходами, що ведуть із минулого у майбутнє і навпаки, – рухатись таким містком можна через спогади у минуле.

Особистісний, суб'єктивний час Є. Плужник осмислював на тлі «безміру світового». Він є художньою проєкцією авторського світу: спостерігаємо певну послідовність, саморух образів, за якого можливе бачення власного часу: вечірні тіні – безмір світовий – тиха самотина – часу літ живий. Тут час широко розімкнений у вічність, схоплений у момент його безначальності й безконечності. Водночас фіксуємо й цілком інший вимір людського життя – «в тихій самотині». Взаємозумовленість понять «світ» і «я» передбачає вихід на рівень осягнення особистісного часу. Він у поезії охоплює три стадії існування: власне час, добовий час, календарний час. У межах подання характеристики особистісного часу порушується проблема співвідношення у внутрішній свідомості ліричного героя категорій «минуле», «теперішнє», «майбутнє». Крізь поезію, марковану цими категоріями, простежуємо ставлення автора до історичних подій, які змінили хід розвитку українського суспільства. Зокрема, до подій громадянської війни (поезії розстрільного циклу «Був це хлопець лагідний і тихий», «Мабуть дуже йому боліло», «Ще в полон не брали тоді», «Уночі його вели на розстріл»). У них в експресіоністичному ключі відображено категоричне несприйняття автором ситуації, коли у минулому поступово зникають імена як героїв, так і ворогів. Усі стають однаковими, а «новий» закон суспільства проголошує актуальну й для нашого часу і гірку констатацію: один герой вмирає – це трагедія, а коли смертей стає забагато, то це – статистична інформація (сумна іронія).

Онтологічний простір поезії Є. Плужника формує свій буттєвий вимір за рахунок уявлення про часопросторові межі. Охарактеризувати типологію простору у поезії можна за рахунок її багатоаспектності. Образи відкритого і закритого, реального та уявного сприяють творенню своєрідного авторського простору, що переходить у трансцендентний чи метапростір. Серед найпоширеніших – образ кімнати, відкритого вікна, неба. Так, для ліричного героя кімната – «невідомий світ», просторові межі якого відкриті, непізнавані. Для Є. Плужника уміння «всесвіт слухати з кімнати» («Рівновага») – ознака багатого внутрішнього світу особистості. Семантика домінанти «вікно» характеризується поліаспектністю: це спосіб споглядання світу із замкненого простору кімнати, першопочаток всього суцього у всіх просторових вимірах. У поезії зорове сприймання зображуваного поглиблюється емоційністю фрази (риторичні звертання та оклики), митець засобами асоціативності образно спроектував художній власний світ.

У третьому розділі **«Стильовий синкретизм поетики Є. Плужника: особливості інтерпретації»** розкрито стильові особливості творів, які потлумачено як синтез модерних аспірацій, підпорядкування засобів художньої словесності індивідуально-авторській інтерпретації дійсності, а також визначено риси художнього мовостилу поезії митця.

У підрозділі 3.1 **«Стильова специфіка поезії Є. Плужника: синтез модерних аспірацій»** охарактеризовано стильову специфіку лірики Є. Плужника як сукупність зображально-виражальних засобів неоромантизму, імпресіонізму, неокласицизму, експресіонізму та екзистенціалізму.

Неоромантичний мотив необхідності відродження морально-етичних цінностей людства у поетичному тексті Є. Плужника передає внутрішнє емоційне переживання ліричного героя, а використані художні засоби тонко нюансують інтонаційний лад. Так, повтор у поезії виконує функцію узагальнення художньої думки, анафора у поєднанні із полісиндетоном конденсує емоційне вираження глибинного змісту, виконує експресивну функцію, ритмізує мовлення (збірка «Дні»). Неоромантичні тенденції доповнюються у стилі митця рисами експресіонізму, що виявив себе, зокрема, в активному використанні засобів художньої виразності та образності, інколи непоєднаних між собою, наприклад, тавтології. Підсилення ж слова модифікованим варіантом створює експресію у поезії Є. Плужника, повертає йому первісну образність: «І я зовсім, зовсім спокійний!» («Дні»). Спостерігаємо поєднання тавтології і риторичних окличних речень. Митець підкреслює, гіперболізує інтенсивність почуттів та емоцій. Про експресіоністичне посилення напруги свідчить також авторське акцентування повторюваних слів, які нагнітають стани розчарування і зневіри. Але це не тотальний песимізм (як закидали митцеві деякі сучасні йому критики), а пошук рівноваги через алієнацію.

Суб'єктивізм ліричного героя поезії Є. Плужника передають різновиди низхідної і наростаючої градації, які підлягають у лірика своєрідній еліптичній контамінації: «Спадає вал...Німують береги.../ І знову плеск... І затихає знову...» («Рівновага»). Градаційні образи розділені паузами, а синтаксичною основою

для створення градації виступають «нанизувані» рядки коротких речень, причому лаконічні фрази максимально змістовні і глибинні. Помітною є така стильова ознака вірша Є. Плужника, як його обірваність, недомовленість, небагатослівність та емоційність. Риси експресіонізму простежуються у розкритті громадянського кола мотивів, відтворенні психічних процесів, актуалізації формально-стилістичних засобів та активному досягненні художньої виразності та образності.

Відтворенню почуттів ліричного героя сприяють риси імпресіонізму, яскраво виражені у поезії Є. Плужника. Ліричний герой представлений у поезії автора як спостерігач і осмислювач події, здатний реагувати надто емоційно. Особливим художнім засобом, який характеризує внутрішній стан героя, є фольклорний (пісенний) плеоназм: «ходжу-блуджу всю ніч безперестанку» («Дні»), «любисток і рута-м'ята» («Рівновага») та ін. За його допомогою поет розширює коло естетичних переживань, і водночас видозміна мови, виведення її з кола автоматичного використання створюють особливий оригінальний і довершений текст, який можна назвати неповторно-індивідуальним авторським.

Екзистенційними рисами у ліриці Є. Плужника є заглиблення ліричного героя у почуття, роздуми про характер світобудови, вартість людського існування, філософування над бінарною опозицією «життя – смерть». Ефекту екзистенційності героя Є. Плужник досягає за рахунок антитези, специфіка якої полягає в її філософському підтексті, що підноситься до рівня універсалізму введенням онтологічної проблематики. Екзистенційні мотиви увиразнили риторичні питання («Принце, вам нудно? Вагаєтесь ви, – / Буть чи не бути?» («Рівновага»). Риторичне запитання нюансується констатуванням факту, а ремінісценція Шекспіра посилює філософську істину Є. Плужника про сутність людського буття, вічну і незмінну проблему вибору. Риторичні фігури поглиблюють, емпатично увиразнюють висловлене митцем. Проектуючи назовні внутрішній емоційний стан ліричного наратора, Є. Плужник активно послуговується риторичними звертаннями, запитаннями, вигуками.

Особистісну лірику митця із поезією неокласиків єднає, зокрема порушення мариністичної проблематики. Так, неокласичне звучання «Рівноваги» досягається, між іншим, за рахунок асоціації образу моря із символом вічного життя, який може привести ліричного героя до психологічного катарсису («Блакитний безум», «Вирує море», «Морський орел» тощо). У поезіях наявний особливий синтаксис ліричного рядка: всі елементи мають виразне навантаження і формальну виразність. Формально-смысловим елементом поезики Є. Плужника є еліпс, наприклад: «...Чого ж ти ждеш? Мерщій до бюрка: / Там – книга» («Рівновага»). В уривку за допомогою еліпсу створено ефект лаконічності, який надзвичайно місткий. Поглиблює емоційність риторичне питання, що передує лаконічному образу «там – книга», а позначення пропуску за допомогою тире відбило рух художньої думки.

У підрозділі 3.2. «Індивідуально-авторська інтерпретація дійсності у поетичному тексті Є. Плужника засобами художньої словесності» розкрито авторське моделювання дійсності художніми засобами, що дають можливість

оцінити якість їх використання в організації змісту поетичного тексту в цілому.

У ліриці Є. Плужника немає зайвої емоційності та імпровізаційності, вона характеризується лаконізмом, виразністю, простотою і водночас місткістю. Автор активно вживає тропейні засоби, зокрема епітети. Вони нерідко метафоричні (оскільки у митця важко окреслити чітку межу між епітетом та метафорою: «І буде знову так, мов ти й не був, – / Тільки граніт гарячий та строкатий...» («Рівновага»). Порівняння у поезії митця будується найчастіше на основі глибинних асоціативних зв'язків: «Ніч... а човен – як срібний птах!...» («Рівновага»). Такий підхід до конструювання порівняння увиразнює уявлення читача про предмет, який зіставляється з іншим, а емоційності зображеному надають окличні фрази та подвійне протиставлення в середині рядка. Частотний оксиморон у поезії Є. Плужника створює ефект смислового парадоксу. Він є емоційно-смісловим центром поетично-образного простору митця: «п'яним потворним дивом» («Рання осінь»), «дар і величі й нікчемству» («Рівновага»). Важливого значення в ліриці поета набувають метонімія, синекдоха, перифраз, оскільки особливістю його художнього світу є гіперболізація. Гіпербола в Є. Плужника безпосередньо апелює до уяви адресата і є прямим незауваженим виразом емоцій. Константи Плужниківської поезії містять парадокси, алогізми, твердження, що суперечать дійсності і виступають показниками вираження авторської модальності.

Художні засоби, які використовував Є. Плужник, дали змогу створити неповторний, індивідуально-авторський художній світ. Стильовою особливістю лірики є синкретизм образотворчих засобів, які вживає митець, щоб вибудувувати власний, новий, виразно суб'єктивний образний рівень перцепції. Це дозволяє поглибити емоційно-змістовний план поезії Є. Плужника, індивідуалізувати психологію художнього мислення ліричного наратора.

Підрозділ 3.3. «**Особливості художньої мовно-стильової форми поезії Є. Плужника**» виявляє специфіку вживання складників поетичного мовлення та полісемантичну природу лірики. Тут охарактеризовано фонетичну організацію ліричних творів, що як особлива інтонаційна структура великою мірою впливає на функції інших елементів вірша. Поетичну картину світу доповнює стилістичне використання засобів морфології.

Численні алітерації, асонанси, звуконаслідування поглиблюють образність віршів, нюансуються авторськими інтонаціями. Усі засоби фонічної організації лірики підпорядковуються індивідуальній манері звукопису поета. Мистецька вартість віршів полягає у вмілому застосуванні формальних чинників, які автор підносить до рівня змістових. Фонетична організація лірики Є. Плужника увиразнює і поглиблює зміст тропів та фігур, підсилюючи її смисл.

Широко використані автором звукові засоби, накладаючись на художню образність та індивідуальний синтаксис, створюють враження цілковитого зосередження на певному образі чи мотиві, який визначає настрій вірша. У межах окремого твору митець досягає семантичної концентрації рецепції поєднанням синтаксичних засобів, зокрема, тавтологією. Повторюваність звуків налаштовує реципієнта на прочитання поезії в певному семіотичному

ключі. Як можна помітити, найчастіше поет вдається до алітерації на «ш», «т», «д». Кожен зі звуків має символічне навантаження, асоціюється в уяві реципієнта із певними смисловими картинками.

Морфологічні засоби підкреслюють інтимно-ліричне забарвлення мовлення, ефект безпосереднього емоційно-інтелектуального спілкування із реципієнтом. Для ілюстрування духовної близькості між комунікантами Є. Плужникові властиво передавати енергію образного руху, відтворювати тривалість процесу, моментальність дії тощо. Лірику митця характеризують уважне ставлення до термінології, полісемантичність, які вжиті у поезії з метою збагачення поетичного рядка, сильнішого емоційного резонансу поезії.

У **Висновках** узагальнено та систематизовано основні положення й результати дослідження.

Творчість Є. Плужника – це унікальне високомистецьке явище, в якому відображено найактуальніші тенденції часу становлення української літератури першої третини ХХ ст. Поет належить до плеяди тогочасних молодих українських письменників, які репрезентували нові підходи до зображення дійсності, в центрі яких знаходилося відображення внутрішнього світу людини, її м'ятежних думок і переживань. До наукового аналізу дослідження було залучено поетичні тексти збірок «Дні», «Рання осінь», «Рівновага» та поезія, надрукована поза змістом цих збірок.

Особливості художньої практики письменника в аспекті творення власного модерного дискурсу неодноразово ставали предметом вивчення багатьох науковців в різних аспектах – біографічному, проблемно-тематичному, структурному, стилістичному тощо. В результаті аналізу літературно-критичного дискурсу творчості митця, ступеня вивченості проблеми було розроблено класифікацію теоретичних та художніх джерел дослідження за хронологічним принципом, зокрема виділено чотири етапи вивчення творчості Є. Плужника: 1) літературно-критичні розвідки 20 – 30-х рр. ХХ ст., які ввели творчість Є. Плужника у сучасний йому контекст, мали різномірний характер, дали зрозуміти позицію незаангажованості поезії більшовицькими настроями і гаслами; 2) історико-літературні статті як еміграційних науковців, так і радянських 50 – 70-х рр. ХХ ст., які характеризувались політично коректною фрагментарністю, і водночас містили спроби системного аналізу поезики лірики; 3) наукові дослідження 70 – поч. 90-х рр. ХХ ст., із більш поглибленим аналізом системи поетикальних засобів творчості Є. Плужника; 4) літературознавчі дослідження кінця 90-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст., які стосуються характеристики рис філософізму у творчості поета, основних мотивів лірики, стилістичного наповнення Плужниківських кольорообразів, стильових особливостей поетичного світу, що дає можливість по-різному тлумачити стиль поета та ін.

Системне дослідження і аналіз наукових та власне літературознавчих джерел дозволив з'ясувати ступінь вивчення і зацікавлення лірикою Є. Плужника у всі періоди рецепції, однак найактивнішими вважаються початок 2000-х рр., водночас більш глибокого дослідження заслугоували розкриття образної специфіки його поезії та вивчення поетологічних

характеристик художнього поетичного світу.

Поезія Є. Плужника в контексті модерного дискурсу ціннісним є вивчення змістового наповнення його лірики в аспекті інтертекстуальних зв'язків, які простежено у роботі на формальному та змістовому рівнях. Різноманітні форми інтертексту виявляють функціональну залежність від мети їх уведення у текст Є. Плужником (ілюстративність, контрастність, підсилення думки, відмежоване спостереження, акумуляція тощо). Наявність різних типів інтертекстуальних відношень є своєрідним маркером полісміслового наповнення Плужниківського тексту, що формує коло настроїв, світобачення й «олітературнену» філософію автора.

Типологічні особливості образного світу поезії Є. Плужника передбачають суголосність тогочасним літературним тенденціям. Водночас із позиції індивідуально-авторської своєрідності образний світ є багатокомпонентний і символічний. Образи-домінанти лірики митця є результатом переосмислення як тогочасних подій, так і філософським відображенням динаміки внутрішнього «я» мовця.

Основні філософські настрої митця: життя – смерть, низ – верх, серце – розум відображені в поетичних образах-домінантах, які становлять основу поетичної системи Є. Плужника. Їх інтерпретовано з позиції оцінки поетичного мислення лірика, вони дозволяють розвинути уявлення про поета як про митця із глибокою філософською свідомістю.

Естетична природа поетичного мислення Є. Плужника незвична для тогочасної української поезії. Вона вражає своєрідною життєвою філософією і, водночас сприймається як складний апарат для споглядання мікро- й макрокосму, відбитого в душі людини. Однією з особливостей філософського наповнення лірики є художнє моделювання дійсності шляхом використання метафоризації, що дає змогу досягнути поетичний підтекст поезії Є. Плужника крізь усвідомлення письменницького «я».

Художню манеру Є. Плужника характеризує надзвичайна місткість образу («Дні»); синкретизм метафоричних картин («Рання осінь»); у всій його поезії унаочнено образний контекст лірики, сугестивність метафори, що кристалізує характер образного мислення.

Виявлені особливості кольористичної символіки Є. Плужника характеризують його поетичну кольорову гаму з позиції використання кожного кольору із певним семантичним значенням і виконанням важливих ідейно-естетичних функцій. Кольорова символіка сприяє розумінню особливостей індивідуальної свідомості майстра, опредмечуючи оригінальне бачення життя Є. Плужника. Чорний та білий кольори вважаються найпоширенішими у поезії, натомість невиразні фарби, сірі та тьмяні, характеризують змінні настрої митця та його ліричного героя: змагання світла й темряви філософськи обґрунтовані у поезіях збірок «Дні», «Рання осінь». Серед поширених ліричних барв є й синій та блакитний кольори. Вони символізують емоції ліричного героя, виникають й асоціативні зв'язки: синій – широта життя, блакитний – легкість, життєствердність. Натомість червоний колір має негативний зміст, у Є. Плужника він поєднаний із образом крові («Дні», «Рання осінь»), асоціюється з

руйнуванням життя. Кольористична символіка поєднана з глибиною поетичного мислення Є. Плужника, адже барви та їх відтінки є відображенням внутрішнього світу митця, його переживань і настроїв.

Часопросторова організація лірики Є. Плужника характеризується філософським інтенціям і осмисленням категорій часу та простору. Час у поетичному мисленні автора сприймається як історичний та особистісний. Історичний час має ознаки катастрофізму, доповнений семантичними значеннями понять хвилини, вечора, ранку, доби, днів. Натомість суб'єктивно-авторський час характеризується крізь філософію власної екзистенції, він широко розімкнений у вічність. Художній світ поезії, охарактеризований такими категоріями, виявляє ставлення митця до тогочасних подій, які вплинули на розвиток українського суспільства у цілому.

Типологія простору у поезії характеризується багатоаспектністю: образи відкритого і закритого, реального та уявного простору сприяють творенню оригінального поетичного світу, що переходить у трансцендентний чи глобальний.

Стильова специфіка лірики Є. Плужника полягає у неможливості однозначного потрактування творчості в одному стильовому діапазоні – це синтез модерних аспірацій: неоромантичні та імпресіоністичні тенденції взаємодіють з експресіоністичними, філософією екзистенціалізму, а також із поезією неокласиків. Таким чином поезія митця стає джерелом єднання внутрішньої сутності суспільних явищ і природи з потужною цілеспрямованістю людської вдачі.

Характерні неоромантичні тенденції необхідності відродження морально-етичних цінностей людства, особистісні переживання ліричного героя відображені у поетичному рядку із врахуванням інтонаційності. Експресіонізм простежується у використанні засобів художньої виразності та образності, тавтології, риторичних речень, гіперболізації. Імпресіоністичні риси виявляють ознаки у відтворенні почуттів ліричного героя, який є емоційним спостерігачем подій. Самозаглиблення ліричного героя у почуття, роздуми про вартісність світобудови, філософствування з приводу бінарної опозиції «життя – смерть» характеризують внутрішню екзистенцію лірики Є. Плужника. Поезія інтимного характеру, у свою чергу, через образи-символи, характерні для мариністичної проблематики, наближається у звучанні до поезії неокласиків. Поетичні твори характеризує виразне навантаження всіх елементів, формальна виразність, що у поєднанні становлять своєрідний синтаксис поетичного рядка.

Індивідуально-авторське сприйняття дійсності у поезії посилюється за рахунок емоційно-сміслового навантаження засобами художньої словесності. Авторська поетична філософія осмислення світопростору дозволяє оцінити якість використання зображально-виражальних засобів в організації змісту поетичного тексту. Лірику Є. Плужника характеризують лаконізм, виразність, простота і місткість художніх засобів, зокрема епітетів, метафор, оксиморонів, метонімії, перифраз, порівнянь, що будуються на основі глибинних асоціативних зв'язків. Таким чином вибудовується оригінальна індивідуально-авторська картина поетичного світу митця, а синкретизм образотворчих засобів

стає основною характеристикою індивідуального стилю Є. Плужника, що сприяє поглибленню емоційно-змістовному плану його поезії, індивідуалізує психологію художнього мислення.

Основні риси художнього мовостилу лірики увиразнені уважним ставленням до термінологічної бази, полісемантичності, що вжиті у тексті з метою емоційно-сміслового посилення тексту, а аналіз фонетичної організації поетичних творів Є. Плужника дає змогу відзначити індивідуальні особливості ритму, рим, звуконаслідувань, звуковідтворень, звукопису, їх поєднання, звукових анафор.

Унікальність Плужникової лірики полягає у здатності заглиблення в духовну культуру людства, розкритті міфологічної моделі світопростору. Серед найхарактерніших рис індивідуального стилю митця – авторський суб'єктивізм, естетизм, увага до внутрішнього буття особистості, оспівування краси творчості і світу. Поетичне слово Є. Плужника – неоціненний здобуток нашої культури, який збагатив її художньо-філософськими шедеврами, роздумами про історичну пам'ять, місію людини у суспільстві, її місце у Всесвіті. Його вірші констатують беззахисність людини і водночас утверджують життєві вічні цінності, добро, любов і моральність.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Білічак О. Часопросторова модель художнього світу поезії митця. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*. Зб. наук. праць. Львів, 2018. Вип. 3. С. 26 – 31.
2. Білічак О. Інтертекстуальний характер лірики Є. Плужника : художньо-філософське світобачення. *Науковий журнал «Південний Архів»*. Зб. наук. праць. Філологічні науки. Херсон, 2019. Вип. LXXVIII. – С. 8 – 13.
3. Білічак О. Образні пласти лірики Є. Плужника. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. Випуск 1(53). Херсон, 2018. С. 195 – 198.
4. Білічак О. Особливості представлення образу-домінанта «життя – смерть» в ліриці Є. Плужника. *Комунікативний дискурс: наукова рецепція і стратегії дослідження*. Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., 07 – 08 квітня 2016 р.; Київ, 2016. С. 143 – 146.
5. Білічак О. Ремінісцентна природа поетичної творчості Плужника. *Актуальні питання розвитку філологічних наук у XXI столітті*. Міжнародна наук.-практ. конф., 22 – 23 березня 2019; Одеса. 2019. С. 6 – 9.
6. Білічак О. Своєрідність метафоричної образності поезії Євгена Плужника. *Держава та регіони. Серія «Гуманітарні науки»*. Запоріжжя, 2018. Вип. 1. С. 27 – 33.
7. Білічак О. Стилістичні фігури в поезії Євгена Плужника. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. Зб. наук. праць. Одеса, 2017. Вип. 30. С. 7 – 11.
8. Білічак О. Цитата як засіб вираження інтертекстуальності в ліриці Євгена Плужника. *Мова та культура: сучасні аспекти співвідношення*.

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 24 – 25 листопада 2017. Київ, 2017. С. 6 – 19.

9. Bilichak O. Pluznyk's creative work in a literary comprehension. *The Fourteenth European Conference on Languages, Literature and Linguistics*. Proceedings of the Conference (February 10, 2017). «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. Vienna. 2017. Austria, 2017. P. 50– 56.

10. Bilichak O. Analiza leksykalno-semantyczna tropow w liryce Eugena Pluznyka. «*European Humanities Studies : State and Society*». Poland, 2019. Issue I (II). P. 144 – 155.

11. Bilichak O. Emotional meaning of coloring in Yevhen Pluzhnyk's poetry. *The Eleventh European Conference on Languages, Literature and Linguistics*. Proceedings of the Conference (May 23, 2016). «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. Vienna. 2016. Austria, 2016. P. 39 – 45.

АНОТАЦІЯ

Білічак О. І. Поетика лірики Євгена Плузника. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.01.01 – українська література. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2020.

Дисертацію присвячено вивченню поетологічних характеристик художнього світу поезії Є. Плузника на матеріалі ранніх віршів, збірок «Дні», «Рання осінь» та «Рівновага». У дисертації вперше проведено комплексне аналітико-синтетичне дослідження поетики лірики Є. Плузника, на сучасній методологічній основі здійснено системну інтерпретацію стильових модерних тенденцій (експресіоністичних, неоромантичних, символістських, екзистенціальних тощо) у поетикальному дискурсі Є. Плузника; осмислено літературно-критичні здобутки інших дослідників у характеристиках творчості митця; розкрито особливості образно-сміслового відображення дійсності поетом у взаємозв'язку з акцентами кольорового діапазону лірики; досліджено особливості його поетичного мислення.

Серед основних найхарактерніших рис художньої манери митця визначено авторський суб'єктивізм, естетизм, внутрішнє буття особистості, оспівування краси творчості, світу, особистості, охарактеризовано поетичне слово Є. Плузника як вагомий неоціненний здобуток української національної культури, який збагатив її філософічними шедеврами і роздумами щодо проблем історичної пам'яті, місії людини у суспільстві, її стосунків із Всесвітом.

Ключові слова: лірика, Євген Плузник, поетика, образний світ, інтертекстуальність, стиль, синкретизм, часопросторова організація тексту, метафоризація, філософізм, авторська свідомість.

АННОТАЦИЯ

Биличак О. И. Поэтика лирики Евгения Плужника. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.01.01 – украинская литература. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2020.

Диссертация посвящена изучению поэтологических характеристик художественного мира поэзии Е. Плужника на материале ранних стихотворений, сборников стихов «Дни», «Ранняя осень» и «Равновесие». В диссертации впервые проведено комплексное аналитико-синтетическое исследование поэтики лирики Е. Плужника. На современной методологической основе осуществлена системная интерпретация стилевых современных тенденций (экспрессионистических, неоромантических, символистских, экзистенциальных и т.д.) в поэтикальном дискурсе Е. Плужника. Классифицированы литературно-критические достижения других исследователей в характеристиках творчества писателя. Раскрыты особенности образно-смыслового отражения действительности поэтом во взаимосвязях с акцентами диапазона цветов в лирике. Исследованы особенности его поэтического мышления.

Среди основных характерных особенностей художественной манеры поэта определены авторский субъективизм, эстетизм, внутреннее бытие личности, воспевание красоты творчества, мира, личности. Охарактеризовано поэтическое слово Е. Плужника как весомый неопределимый вклад в украинскую национальную культуру, который обогатил ее философскими интенциями и размышлениями о проблемах исторической памяти, роли человека в обществе, его отношений со Вселенной.

Ключевые слова: лирика, Евгений Плужник, поэтика, образный мир, интертекстуальность, стиль, синкретизм, пространственная организация текста, метафоризация, философизм, авторское сознание.

SUMMARY

Bilichak O. I. Poetics of Yevhen Pluzhnik lyrics. – Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

This dissertation is devoted to achieving an academic degree of candidate of sciences in the field of 10.01.01 Ukrainian literature. – National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov. – Kyiv, 2020.

Dissertation is devoted to research of poetological characteristics of the artistic world of Y. Pluzhnik's poetry on the material early poems, poetic albums «Days», «Early Autumn» and «Equilibrium». In the dissertation was carried out the complex analytical and synthetic research of poetics of Yevhen Pluzhnik's lyrics, the systematic interpretation of modern style tendencies was made on the new methodological basis (expressionistic, neo-romantic, symbolist, existential etc.) in the poetic discourse of Y. Pluzhnik; literary critical achievements of other researchers are classified in the characteristics of the artist's creative work; peculiarities of the

figurative meaningful display of reality by the poet are revealed in correlation with the accents of the coloured range of the lyrics; peculiarities of his poetic thinking are investigated by means of artistic literature.

Intertextual connections in poetry are traced on the formal and content levels. It is proved that various forms of intertext reveal the functional dependence on the purpose of their introduction to the Pluzhnik's text (illustration, contrast, strengthening of thought, incommunicable observation, accumulation etc). Actively used varieties of folk, mythological, artistic, philosophical reminiscences have the character of peculiar repulsion from a well-known model in behalf of the new artistic result.

The congruence with the past literary tendencies is presaged by typological peculiarities of the imaginative world of Y. Pluzhnik's poetry, at the same time from the point of view of the writer's individual characteristic – the imaginative world of the poet is multicomponent and symbolic. Images – dominants of poet's lyrics are the result of rethinking of old events and philosophical reflection of writer's inner «self».

It is determined in the work that the main images – dominants are concentrated around the most common figurative bases, that condensate the basic philosophical moods of the artist: life-death, top-bottom, heart-mind. They are interpreted from the point of evaluation of poetic thinking, they enable to form an idea of the poet as an artist with a deeply rooted consciousness in philosophy.

Peculiarities of the colorful symbolics of Y. Pluzhnik's poetry are revealed, where each color is used with a certain circle of semantic formations and implementation of important ideological and aesthetic functions. Colorful symbolics contributes to understanding of some features of master's individual consciousness – it defines the original vision of Y. Pluzhnik's life. The most common colors in poetry – black and white, as well as their color interpretation and the degree of deeping of one color into another.

An individual author's perception of reality in poetry is identified as one of the most important dominants of Y. Pluzhnik's lyrical system, which is amplified by emotional and semantic loading by means of artistic literature. There is no excessive emotionality and improvisation in Y. Pluzhnik's lyrics, it is characterized by laconicism, expressiveness, simplicity and at the same time capacity.

Artistic means used by Y. Pluzhnik make it possible to create the unique, individual picture of the artistic world of poetry. The stylistic feature of lyrics is the syncretism of educator means, which the artist uses to build his own, new, clearly subjective imaginative level. In particular, the main characteristic features of the individual style of the artist are noted: author's subjectivism, aesthetism, inner being, exaltation of creative beauty, world, personality, Y. Pluzhnik's poetic world is characterized as valuable inpriced achievement of Ukrainian national culture, who enriched it with philosophical masterpieces and reflections regarding problems of historical memory, human mission in society, its relations with the universe.

Keywords: lyrics, Yevhen Pluzhnik, poetics, imaginative world, intertextuality, style, coloring, syncretism, time and space organization of the text, metaphorization, philosophy, author's consciousness.